

Difs.

668

5

Dist. 668
S.

COMMENTATIO
IN
LOCVM PAVLINVM
I COR. XV, I — 35.

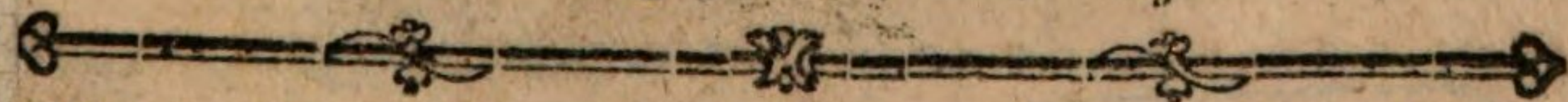
Q V A M
V N A C V M S V B I E C T I S
EX VNIVERSA THEOLOGIA
THESIS
P R A E S I D E
D. ADAMO IOSEPHO
ONYMVS,

SS. THEOL. DOCTORE, REVERENDISS. AC CELSISS. S.
R. I. PRINCIPIS EPISC. BAMBERG. ET WIRCEB. FRANC.
OR. DVCIS CONSILIARIO ECCLESIASTICO, INSIGN. EC.
CLES. COLLEGIATAE NOVI MONASTERII CANONICO,
SS. SCRIPTVRARVM PROFESSORE PVBLICO ET ORDIN.
PRINCIP. SEMINARII AD S. CHILIANVM
SVBREGENTE,

ERVDITORVM EXAMINI SVBIICIT
AVTHOR ET RESPONDENS
CHRISTOPHORVS FRANCISC.
BAYER,

WIRCEBURGENSIS,
PHIL. DOCTOR, REVERENDISS. AC CELSISS. PRINCIPIS
NOSTRI ALVMNVS PRESBYTER.

WIRCEBURGI
IN AVDITORIO THEOLOGICO
DIE XXVII. IANVARIII MDCCCLXXXVII.
Horis ante et post meridiem consuetis.

Typis Francisci Ernesti Nitribitt, Vniuersitatis
Typographi.

COMMITTATIO

LOCVM PAVLVM

1 Cor. 1. 1

PAULVS

AD ROMANOS

EX UNIVERSA THEOLOGIA

THESEVS

PARS I

D. ADAM. GOSSETHO

ONYMVS

ES THEOL. DOCTOR. IN THEOL. MAGISTER. IN THEOL. LICENTIATVS. IN THEOL. COLLEGIATVS. IN THEOL. SECTIO. R. M. GOSSETHO. PRINCIP. R. M. GOSSETHO.

FRONTIS PAGES

AVTHOR ET EDITOR

CHRISTOPHVS. PAVLVS

PAULVS

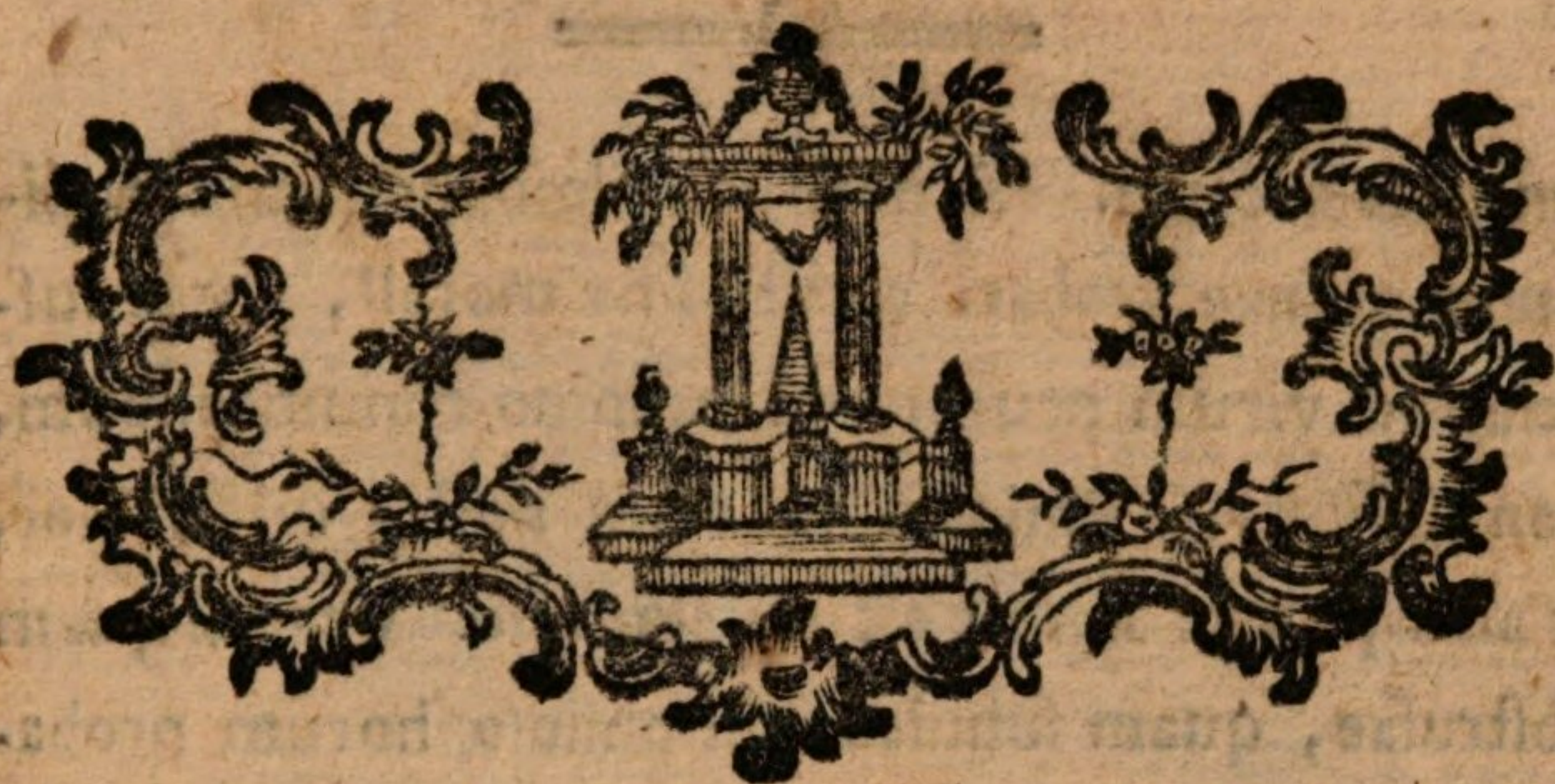
WIRTSCHAFTS. MAGISTER. IN THEOL. LICENTIATVS. IN THEOL. SECTIO. R. M. GOSSETHO. PRINCIP. R. M. GOSSETHO.

PAULVS

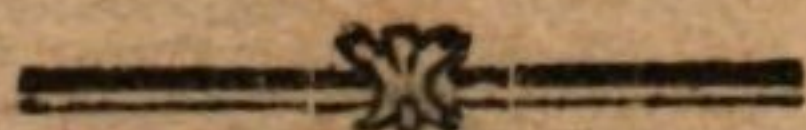
IN AVDITORIO THEOLOGICO

DIE XXIV. MAI. MDCCCLXXII.

Ervenische
Staatsbibliothek
München

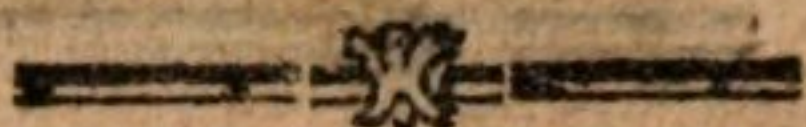

Quaestio summi momenti est, vtrum anima hominis post mortem adhuc viuat. Omnes gentes in ea erant persuasione, non mori totum hominem. Aegyptii, Graeci et Romani, populi que Occidentis credebant, animam post mortem adhuc perdurare. Eadem fata hoc dogma subiisse videtur, quae illud de existentia Dei creatoris et gubernatoris huius mundi perpeffa est. Nec prius hac de re dubitari coeptum est, quam scholas philosophi Graeci erexissent. Argumenta, queis veteres philosophi hoc dogma probabant, plane insufficientia sunt. Adeo verum est, persuasionem populorum de animae post hanc vitam perduratione niti traditione quadam a primis generis humani pa-

rentibus accepta. A nostris philosophis immortalitatem animae probari certitudine morali, quae sufficiat ad virum prudentem omnino conuincendum, non diffiteor. Philosophia enim nostra quoad hoc, et alia puncta hauset ex reuelatione. Verum quam abstrusae, quam subtiles sunt philosophorum probationes, quae hoc dogma stabiliunt! Sane captui hominum magis accomodata est probatio huius dogmatis, quae ex reuelatione desumitur. Haec illud magis determinat, plenaque in luce constituit. Sed et ulterius adhuc progreditur reuelatio, et alterius hominis partis, corporis scilicet fata determinans. Haec philosophia ignorat, eaque omni materiae communia existimat. Aliter vero reuelatio; haec quippe docet, et animam esse immortalem, et corpus, alteram hominis partem, resurgere, et animam corpori iterum copulari. Redemptor noster saepe id docuit. Apostoli id inculcarunt. Paulus, ut aiunt, ex professo agit de hoc dogmate epistola I ad Cor. XV. Cuius decimi quinti capitis primam partem praesenti dissertatione explicabo. Alteram partem quae modum resurrectionis describit, alteri relinquo.

§. I.

Versio loci Paulini 1 Cor. XV, 1 — 35.

- v. 1. *In memoriam reduco vobis, fratres, doctrinam Christi, quam praedicaui vobis, quam et suscepistis, et adhuc, ut spero, servatis.*
2. *Quaeque etiam vos saluos reddere potest. c) Quae praedicaui vobis uatione, tenere debetis, nisi sine fructu credere voluistis.*
3. *Ego quippe inter prima doctrinae huius capita b) tradidi vobis, sicut et ego accepi, quod Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas.*
4. *Tradidi vobis, quod sepultus fuerit, et resurrexerit tertia die secundum scripturas.*
5. *Quod visus fuerit Kephae, et post hoc undecim.*
6. *Quod postea adparuerit pluribus simul c) quam quingentis, e quibus plerique in hac vita sunt superstites, quidam vero illorum iam sunt mortui.*

A 2

7. Dein-

- a) Parum oportuna versuum horum distinctio; in versu enim secundo ibi demum incipit noua sententia *τινι λογω ουμν.* — Quod autem in hoc ipso v. 2 recesserim paululum a vulgata, mouit me *Ambrosiast.* et lectionarium illud antiquum *luxouiensi* apud *Sabatierum*, qui illud *Et si*, quod vulg. habet, non agnoscunt.
- b) *CHRYST.* habet: inter prima praecipuaque, et ab ipso statim principio.
- c) *Supra [quingentis fratribus]:* supra quidem, e sublimi et ex coelis interpretantur, quod non in terra gradiens, sed e sub-

7. Deinde visus sit Iacobo, deinde Apostolis omnibus. d)

8. Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus fuerit et mihi.

9. Ego quippe libere confiteor, me minimum Apostolum esse, qui non sum dignus, vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.

10. Speciali vero Dei beneficio factus sum Apostolus, et id speciale beneficium fructum hunc protulit, e) ut fines religionis magis proferrem, quos omnes fructus autem non mihi, sed Christo adtribuere debeo.

11. Ego igitur, siue illi, alii Apostoli, vobis sic praedicauimus, Christum mortuum, sepultum esse, et tertia die resurrexisse, et etiam vos sic credidistis.

12. Si

limi sit visus, ut qui non tam resurrectionem, quam assumptionem voluerit monstrare. Quidem *supra* pluribus, quam quinquagintis interpretantur.

d) Nec de Iacobo, nec de quingentis illis Euangelistae quicquam; hinc, vbi, quomodo, aut quando quingentis illis visus fuerit, curiosi quaerunt. Quasi vero, quae ab aliis conscripta non sunt, quae historiam praesertim spectant, ideo non gesta sint, non facta. Mos hic Scripturae est, ut, quae non dicuntur cum fiunt, ab alio dein narrentur.

e) Οὐ κενν sic legunt nostri codices; alii vero ε πτωχῶν Codices latini Claromont. et Sangermanensis reddunt *paupera non fuit*. Non est, cur oculis hisce immoremur, sensus quippe idem semper manet; et miror, SEMLERVM hic lucem ex tenebris audivis optare.

12. Si autem Christus praedicatur, quod surrexerit a mortuis, quomodo quidam dicunt, resurrectionem mortuorum non esse possibilem?
13. Si autem resurrectio mortuorum non est possibilis, ergo et Christus non potuit resurgere;
14. Quodsi vero Christus non surrexit a mortuis, praedicatio nostra est sine omni fundamento, et spe. f) Similiter et vos frustra transistis ad Christianismum.
15. Quin imo, et hoc sequitur, quod et nos tanquam falsi testes habeamur, siquidem testimonium perbibuimus, quod Deus suscitauerit Christum a mortuis, quem tamen non suscitauit. g)
16. Si enim mortui non possunt resurgere, ergo et Christus non potuit resurgere.
17. Et si Christus non surrexit, ergo et sine omni spe credidistis, adhuc enim estis sub peccatis vestris. h)
18. Et sic omnes illi, qui tanquam Christiani mortui sunt i) perierunt, ut nempe spes illis nulla supersit.

A 3

19. Si

f) Ver. 17 Parall.

g) Omitto hic ultimum huius versus membrum *εἰς τὴν ἀνάστασιν αὐτῶν ἐγερσονται*, quod in pluribus codicibus deest, et forte ex incerta diuisione sequentis additum est.

h) *Εἰς τὴν ἀνάστασιν* quidam etiam legunt *ὅτι*, alii utrumque ut in Tert. claro. Quia adhuc.

i) *Κοιμῶντες ἐν χρίστῳ* i. e. tot pericula subierunt iuxta CHRY-
SOST.

19. Si nostra spes, quam habemus in Christo non por-
rigitur ultra terminum huius vitae, omnium sane mi-
serrimi sumus.
20. Iam vero res aliter se habet: Christus primus k)
ex mortuis est, qui resurrexit, et post eum coeteri
etiam resurgent.
21. Postquam enim per unum hominem mors intravit,
sic dein per alterum hominem resurrectio mortuorum
introducta est.
22. Sicut nempe omnes homines per Adamum moriun-
tur l), ita et per Christum omnes vivificantur.
23. Unusquisque autem secundum ordinem suum resusci-
tabitur; primus resuscitatus est Christus, deinde ii,
qui sunt Christi m), in adventu eius vivificabuntur.
24. Atque inde finis omnium rerum: quando scilicet
Christus istud regnum Messiae tradiderit Deo, et
patri, quando subverterit omnes hostes. n)

24. Op-

k) De usu vocis ἀπαρχή conf. Cap. XVI huius epist. v. 15. Rom. XVI, 5. quo sensu et Christus dicitur πρῶτος τοῦκος ἐκ τῶν νεκρῶν.

l) Vid. Rom. V, 12.

m) In Graeco tantum habetur ἐπεὶ τὰ ὅτι τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ πα-
ρουσίᾳ αὐτοῦ. Verbum, quod Vulg. addit, est additamentum
latinorum.

n) Ἀρχὴ ἐξουσίας et δυναμὶς confer Ephes. XI, 12 et Rom. VIII, 38.

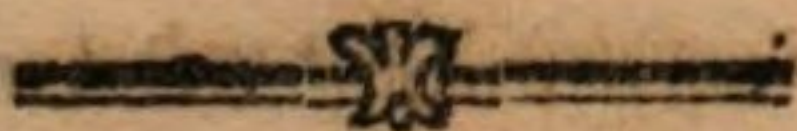

25. *Opportet enim Christum adhuc regnare, donec posuerit omnes inimicos sub pedes eius. o)*
26. *Inter istos hostes vero mors est ultimus, qui subigi debet, omnia enim sub pedibus eius subiecit.*
27. *Cum autem Psalmista dicat, omnia subiecta esse Christo, palam est, illum esse exceptum, qui omnia Christo subiecit, nempe Patrem coeistem.*
28. *Cum autem omnes hostes fuerint subacti, tunc et ipse filius oeconomiam cum Christianis factam, et legislationem suam subiiciet patri, p) ita, ut Deus solus omnium fit Dominus. q)*
29. *Alioquin, quod commodum illi se consequi putant, qui baptizantur? Num hoc faciunt mortuorum causa? r)*
30. *Cur et nos ipsi semper in periculis versamur?*
31. *Nam et ego ipse quotidianis periculis expositus sum, iuro hic s) per gloriam, fratres, quam per vos ad-*

A 4

qui-

- o) Qui *το αὐτῶ* reciproce legunt, Paulum respicere dicunt ad Psal. 109.
- p) Non ergo hic intelligitur subiectio personalis, sed subiectio quoad munus Messiae Mediatoris, quod tunc cessabit.
- q) Tunc amplius nullum peculiare regnum Messianum erit, sed illi vniuersali regno Dei incorporatum vnum constituet.
- r) Rationem huius distinctionis mutatae vide infr. §. 14.
- s) Scio, alios legere hic *δὲ* vertuntque propter praecipuum ex adducta ratione, ne adpareat Paulum iurasse; sed cur propterea haec

quisiui t), dum vos adducerem ad religionem Christianam.

32. Sic, ut humano modo loquar, quid prodest mihi, quod pugnaverim Ephesi cum bestiis! si mortui non resurgunt, edamus et bibamus, cras enim *m r mu*. 1)

33. Itaque nolite seduci Corinthii! x) Ne audiat hos perniciosos homines resurrectionem negantes, corrumpunt enim mores bonos colloquia mala.

34. Euigilate y) iusti, et ne amplius erretis, caute; sunt enim quidam inter vos, ad confusionem vestram haec dico, qui Deum non satis agnouerunt, quod nempe dubitant, coepora ab eo resuscitari non posse.

§. II.

haec lectio immutetur, non video. Paulus enim iurando certe nil illiciti, neque indigni quidquam admisit. Particula *va* hic tanquam particula iurantis adhibetur a Syro Paraphraste et ab August.

*) Ὑμετερον hic legunt, alii ἡμετερον. Posita quidem facillima, et liberrima illa coniecturae SEMLERI, neutrum pronomen ἡμετερον, neque ὑμετερον adfuisse, quod hic *vestra* loco posteriori occurrit, sed serius vnum, atque inde a dubitantibus lectoribus alterum eius loco additum fuisse, facillima quoque est interpretatio. Relicta autem hac liberiori coniectura, si legamus cum codicibus veterum ὑμετερον, tunc facilis etiam erit sensus quidam; quae lectio tamen innititur fundamento quodam auctoritate scilicet veterum, quae sola hic decidere potest, si alia desint adminicula.

u) Isa. RXII, 13. ἀποθνήσκουσιν morimur sic 70.

x) Μη πλανασθε est haec adhortationis formula Paulo consueta.

y) Εκνήφειν proprie significat ex vino, aut crapula euigilare uti 70 ad Geues. IX, 24.

§. II.

Argumentum totius loci.

Si iam, quem in adornandis, euoluendisque suis notionibus Paulus adhibuerit nexum, indagemus, is mihi sequentibus enuntiationibus constare videtur. Possibilis est corporum resurrectio 1 — 12. Doctrina haec de resurrectione corporum est praecipua, et fundamentalis religionis Christianae 13 — 19. Corpora reuera resurgunt 20 — 22. Est ordo quidam inter resurgentes 23 — 28. Priora confirmat argumentis quibusdam 29 — 32. Monet demum, ne detestabilem errorem huic doctrinae contrarium amplectantur 33 — 34. — Quam igitur in singulis hisce enuntiationibus explicandis irgrediatur viam Paulus, iam dispiciamus.

§. III.

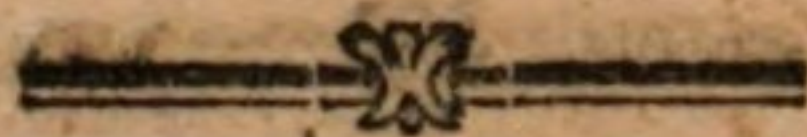
Aduersarii Pauli.

Ante omnia autem non abs re erit, ipsos aduersarios aliquando adcuratius nosse, contra quos Paulus hic loci disputat. — Cerinthum negasse resurrectionem certum est. Hymenaeus et Philetus veritate exciderunt, quod dicerent, resurrectionem iam esse factam. a) Forfan horum discipuli Corinthiis neo conuersis dubia iniecerant de resurrectione.

A 5

Verum

a) 2 Timoth. II, 18.

Verum cum documenta historica hic desint, quei factum, ut Corinthii de futura resurrectione dubitarent, iuuat, quae Paulus hic statuit, dogmata cum statu praesenti Corinthiorum, ad quos direxit haec dogmata, conferre, et quae inde resultant, meo quidem iudicio toti rei lumen haud exiguum affundent. Deprehendimus autem Paulum hoc in loco has duas praecipue doctrinas statuere; inprimis possibilis est resurrectio mortuorum, deinde, corpora reuera resurgunt. — Status vero Corinthiorum, ad quos haec scripsit, sistitur sequens: inprimis vrbs ipsa Corinthus erat vna opulentissimarum Graeciae ciuitatum, diuitiis vndique affluuebat, hinc et eo pronior in luxum; luxus huius sequelas ibi quoque deprehendere licet. Erant enim Corinthii homines plerumque virtuti non multum dediti, quos Paulus ipse 2 Cor. XII, 20, 21. describit. Erant inter se contentiosi, et schismata inter illos exorta, uti Paulus in prima hac epistola I, 11 dicit. — Dein, quae ibi fundata erat, ecclesia Christianorum, ex Iudaeis, et ex Graecis, siue gentibus mixta fuit; testantur hoc Acta Apostolorum XVIII, 4. Non parum igitur luminis affundi huic C. XV. epist. 1 ad Cor. puto; si et Iudaeorum huius temporis, et gentilium de resurrectione sensa explorentur. De Iudaeorum sensis primo.

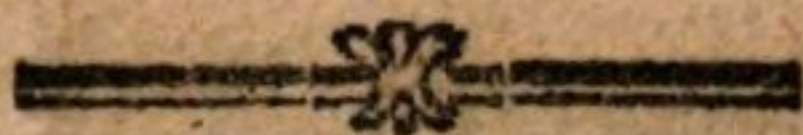
Iudaeorum sensa de resurrectione corporum.

Res est plane certa, Hebraeos aliam post hanc vitam expectasse. Loquuntur hoc, tot, tamque variae totius libri Iob phrasae, quae certe non de restitutione temporali intelligi possunt; quin et ex ipsis Mosi libris quaedam indicia colligenda sunt, quae dein clarius in psalmis, et aliis libris evoluuntur. Fuerat traditio antiquissima et uniuersalis inter Iudaeos, animas post mortem adhuc vivere. — Qui de plebe erat, Israelita, hominem semper in concreto sumtum sibi repraesentabat. Sensus externi uniuersam hominis compagem illi semper sistebant, hinc et eius de homine notitia, quam ex hisce sensibus hauriebat, simul illum totum complectebatur. Quando igitur sermo erat de morte hominis, totum quoque hominem mori sibi persuasum habebat, beatam eius sortem in fine demum mundi exspectans. Resurrectio itaque iustorum, resurrectio mortuorum et vita post hanc mortem illis vnum idemque erat. Atque ne hoc adsertum omni carens fundamento dicatur; inspiciamus tantummodo dialogum illum, quem Christus cum Iudaeis Ioan. VIII. instituit: loquitur ibi Christus de libertate, et proprietatibus filiorum Dei, suamque religionem commendans ait v. 51. *Si quis sermonem meum*

meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum. Iudaei, quibus iterum totus homo ante oculos verfabatur, stupentes desuper dixerunt v. 52. Nunc cognouimus, quia daemonium habes: Abraham mortuus est, et Prophetae; et tu dicis: si quis sermonum meum seruauerit, non gustabit mortem in aeternum. — Alterum, quod statui, historia resurrectionis Lazari clare confirmat. Martha soror Lazari vt audiuit, quia Iesus venit, occurrit illi, conquestaque est de morte fratris sui: seruator uero consolabatur eam dicens: frater tuus resurget. Martha de resurrectione in nouissimo die statim cogitans, beatamque fratris sui sortem nimium dilatam conspiciens respondebat: scio, quia resurget in resurrectione in nouissimo die. — Haec ferme Israelita quiuis plebeius, alteram hominis vitam perpendens, secum voluebat.

Iudaei, qui maiorem rerum diuinarum scientiam habebant, notiones iam magis distinctas, completasque sibi desuper formarunt. Horum praecipuas sectas libri N. T. nobis duas memorant, vnam Pharisaeorum, Sadducaeorum alteram. Haec spem omnem, et nutum mortalium hac vita finiri, eodemque fato et corpus, et animam opprimi statuebat; illa vero resurrectionem confitebatur. Act. XXIII, 6, 7, 8. Sadducaei quippe in genere dubitabant, an possent resurgere, an eiusmodi corpora sint

sint ad resurrectionem apta. Math. XXII, 24 — 28. Pharisei vero, licet resurrectionem admitterent, eam tamen, ut praecipuum religionis suae articulum non considerabant; aliter enim hac in re sentientes Sadducaeos a suis conuentibus, imo et dignitatibus non excludebant; legimus enim ex his aliquem summum pontificatum gessisse in Act. Apost. V, 17. et IOSEPH Ant. l. 18. c. 2. — Praeterea etiam Iudaei geminam resurrectionem statuebant, unam quae obtinet tunc, quando Messias mille annis in terris regnaturus est; alterum quae futura est post hoc regnum mille annorum, vbi legimus Apoc. XX. et 4 Esdr. IV, 35, et VI, 18.

§. V.

Opiniones Gentilium.

In primis aduertendum est: In praecipuis Graecorum ciuitatibus philosophos, et scholas philosophicas reperire erat, et tempore Pauli scientiae ita fuerunt cultae, ut integra natio, infima etiam plebs benignum earum influxum sentiret. Spectatis igitur hisce circumstantiis supponi certe potest et eiusmodi hominibus nota fuisse Graecorum philosophorum principia de materia, et animae statu post mortem. Quorum vero principua habenda est ratio, sunt illa principia Platoniorum. Hi quippe corpus

tanquam carcerem animae statuerunt; statim igitur dubium hoc oriri potuit, qua ratione fieri potest, ut anima beata huic carceri iterum includatur? Generatim principia Platonis de materia dubia circa resurrectionem ingerere poterant. Docebat materiae inesse necessariam, et innatam cupiditatem, atque coecam quandam vim, quae causa omnium malorum sit. Num Deus ter optimus animam beatam huic materiae iterum iunget? Nec aliam res induit faciem, si stoicorum principia inquiramus; docent hi, mentem nostram esse partem animae mundi, ad quam illa post mortem redeat. Quomodo hic possibilis est resurrectio? Epicurum eiusque sectatores immortalitatem animae negasse notum est; in horum igitur sententia nulla plane resurrectio. Epicuri fane principia longe lateque sparsa erant, et Corinthi, quae erat ciuitas, diuitiis, et luxu affluens, abs dubio plurimis, imo plebi nota. Apud hosce gentiles rationem quoque habere oportet irrisionum, quas super hoc dogma excitarunt; legimus hoc Act. XVII, 32, ubi Paulus in Areopago Christi resurrectionem praedicauit, plerique ei irriserunt. Hoc quippe dogma si spectetur sola ratione, mirum cuicunque videri posset. Mihi quidem eiusmodi irrisores Corinthiis Christianis iam dixisse videntur, quod Romani, sequioribus

bus temporibus aetate nimirum Minutii Felicis dixerunt. Locum hunc transcribam: „Renasci se fe-
 „runt (Christiani) post mortem, et cineres, et
 „fauillas, et nescio, qua fiducia mendaciis suis in-
 „uicem credunt. Putes eos, iam reuixisse. —
 „Vellem sciscitari, vtrum sine corpore, an cum
 „corporibus, quibus, ipsisne, an innouatis, resur-
 „gatur? sine corpore? sine corpore, quod sciam,
 „neque mens, neque anima, nec uita est. Ipso
 „corpore? sed iam ante di lapsum est. Alio corpo-
 „re? ergo homo nouus nascitur, non prior ille repa-
 „ratur, et tamen tanta aetus abiit, saecula innume-
 „ra fluxerunt, quis vnus ab inferis vel Protefilai
 „sorte remeauit? — Tu qui immortalitatem post-
 „humam somnias, cum periculo quateris, cum
 „febris vreris, cum dolore laceraris, non tum
 „conditionem tuam sentis? Non tum cognoscis fra-
 „gilitatem? — Ecce vobis minae, supplicia, tor-
 „menta et iam non adorandae crucis ignes etiam
 „quos et praedicitis, et timetis; vbi Deus ille,
 „qui subuenire reuiuiscantibus, viuentibus non
 „potest?,, a)

§. VI.

*) MIN. FEL. OCTAVIVS fol. 7, 8, edit. in occasione Ge-
 verharti Elmenhorstii. 1612.

§. VI.

Confectaria ex hucusque dictis.

Repetamus hic breuiter hactenus dicto, et quae ex illis inter se collatis resultant, adnotemus. — Iudaeorum circa resurrectionem sententia hisce absoluitur: Quidam omnino eam reiecerunt, quidam vero eam profitebantur, non vero ut praecipuum religionis dogma. — Gentiles secundum principia sua eam impossibilem declararunt, alii vero omnem aliam post hanc vitam negarunt, deriseruntque. — Comperimus etiam Paulum in hoc loco possibilitatem resurrectionis, resurrectionem ipsam, eamque ceu fundamentum religionis Christianae praecipue adstruere. — Vltius scimus, ecclesiam, quae fuit Corinthi, et ad quam hae Pauli doctrinae diriguntur, mixtam fuisse, et ex Iudaeis, et ex Gentilibus. — Coniectura igitur omnino fundata haec se nobis sistit: aduersarios, cum quibus Paulus hic agit, fuisse et ex Iudaeis, et ex Gentibus; ex quo duplici respectu totum hunc locum Paulinum, eiusque argumenta ponderare, et examinare debemus. Christiani ex Iudaismo conuersi iudaizabant adhuc, opinionibus eorum, quas cum lacte suxerant, nondum omnino dissipatis; illi vero, qui ex Gentilismo ad castra Christianorum transierunt, suis principiis adhuc inhaerentes

ea cum doctrinis Christianorum conciliare studuerunt; hinc iam Iudaeorum, iam Gentilium errores deprehendere licet, quos omnes Paulus in hoc loco redarguit. — Huic coniecturae et CHRYSOST. favere videtur; haec enim in sua homil. 38 habet:

„ De resurrectione dissentiebant. In qua cum uniuersa fidei nostrae spes sita sit, ad oppugnandam eam magno se studio Satan comparauit. Et nunc omnino non esse, modo praeteriisse, contendit: quod quidem tam peruersum dogma Timotheo scribens, gangraenam Paulus vocauit, authoresque reos peragit: quorum, inquit, de numero est Hymenaeus, et Philetus, qui circa veritatem aberrarunt, dicentes, resurrectionem iam esse factam, et subuertunt quorundam fidem. Nunc igitur hoc dicebant: nunc vero, non resurgere prorsus corpus, sed mentis repurgationem, resurrectionem esse. Haec igitur, ut inculcarentur vulgo, malignus ille Satan fecit: non resurrectionem solum, sed quae pro nobis Christi beneficia sunt, semel euertere omnino, et fabulam esse, monstrare volens. Nam si nostrorum corporum resurrectionem nullam esse persuasisset, mox etiam Christum subuertisset ipsum; progressus enim nec adfuisse Christum, nec quicquam pro nobis fecisse contenderet. Haec huius vafricies est. „

Nec mouet, quod SEMLERVS dicit: tunc temporis nondum fuisse praepositos et doctores ex gentibus desumptos, proinde et aduersarios hos non potuisse esse illos ex Gentilismo conuersos; Paulus enim nullibi dicit, aduersarios hos fuisse doctores, et praepositos; quin imo, vt ego quidem arbitror, errores hi, qui circa resurrectionem apud Corinthios spargebantur, non ex malitia, et a doctoribus aut praepositis tradebantur; sed tantummodo ab hominibus illis, qui suas, si loqui fas est, deas innatas nondum deposuerant, et spiritum Christianismi nondum penetrauerant, ex ignorantia v. 34 etiam proferebantur. Durius certe Paulus cum illis egisset, si doctores ex malitia illos errores publice edocuissent, prout in aliis casibus acriter impostores perstringere solebat. Ipsa ratio argumentandi, quam Paulus subin adhibet, non potest cadere in homines doctores, sed tantummodo rudiores sicut videbimus infer. in §. XV. — Nec illa coniectura, quam idem SEMLERVS ex nomine *αδελφοι* deducit, et quae ex Gentilismo conuersos excludit, mihi sat firma videtur, quo nomine solos Iudaeos conuersos Paulus praecipuo iure nominare potuisset; nam certe Paulus omnes Christianos, siue ex Gentilismo, siue ex Iudaismo conuersos, hoc nomine *αδελφοι* adpellare debuit, et certe etiam ad-

adpellauit. Igitur coniectura, quam exinde erui-
mus, haec nobis manet; aduersarios quippe
Pauli et ex Iudaeis et ex Gentibus conuersos fuisse.
Praecise vero determinare, quaenam a quouis
adsertum fuerit, est res meas saltem vires transcen-
dens. Sufficit mihi, haec in genere statuisse; reli-
qua, quae hanc coniecturam vltius confirmant,
in decursu occurrent. Detectis igitur hisce, et de-
signatis paulisper, vt ita dicam, Pauli aduersariis
deuoluimur ad id, vt et perspiciamus, quomodo
Paulus cum illis agat, eosque conuincat.

§. VII.

Possibilis est corporum resurrectio.

Primum, quod Paulum hoc in loco statuere adfir-
mauimus §. 2. est hoc: fieri potest, vt corpora
resurgant. Et hoc quidem debuit ordine prius re-
moueri, priusquam aliud quidquam statueretur.
Dubiiis autem desuper exortis, siue a Philosopho-
rum siue a Iudaeorum principiis profluxerint, Pau-
lus omni ex parte et plene satisfacit. Argumenta-
tur hic, vt scholae loquuntur, ab actu ad potentiam:
Christus resurrexit, ergo et possibilis est resurrectio.
Res iam tota in eo vertitur, quo modo illis prae-
missam suam praeponat, illosque de veritate illius
conuincat. In memoriam, inquit, vobis reduco,
B 2 quod

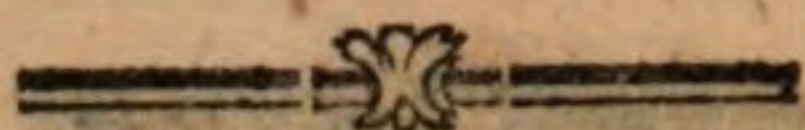

quod Christus mortuus, quod sepultus fuerit, quod resurrexerit, quod visus fuerit pluribus Apostolis, et mihi, et haec omnia ipsi vos etiam credidistis. Quae ipsos edocuerat, dogmata historice illis proponit, enarrat ea modo simplici, sine omni ornatu, et pompa prouocat ad V. T. *κατα τας γραφας*. Singulas igitur illis subministrat ideas, quae bene sociatae se inuicem iuuant, perducitque eos modo omnino naturali ad veritatem illam praecipuam, quam illis in memoriam reuocare cupit. — Methodus haec, praecipua religionis capita modo simplici, et historico proferendi, Paulina est; sic legimus et doctrinam de Eucharistia eodem modo Cap. XI. expositam. Et profecto modus sic procedendi praecipue in nostro loco vim habet maximam, duplicis generis lectores suos conuincendi; prosequamur singula, et dictis stabit veritas.

Paulus v. 1, 2. praefatur, *in memoriam vobis reduco quam praedicavi etc.* Attentio tam ex Iudaismo, quam ex gentilismo conuersi Christiani hic excitatur, cum quilibet aduertit, generatim de veritate quadam religionis agi, per quam saluatur. Vbi veritatem particularem profert, quam illis speciatim inculcare vult, duas ingreditur vias, ita tamen ut duplicis generis lectoribus suis faciat satis. Quae scilicet v. 3 et 4. recenset puncta, confirmat V. T. testi-

testimonio *κατα τας γραφας*; a Christianis ergo ex Iudaismo conuersis negari haud poterant. Illud vero, quod nempe Christus surrexit a mortuis, et testimonio Kephae, et aliorum Apostolorum, plus quam quingentorum fratrum, et sui ipsius testimonio munit; illos ergo ex Gentilismo conuersos, qui Prophetias V. T. nondum penetrauerant, discipulos tamen Christi summa fide dignos hebebant, conuincebant certe testimonia illa adlata. Bene in hunc locum animaduertit CHRYS. homil. 29.

„ Prophetae testati sunt, inquit, et ipse conspiciens,
 „ dum se praebens ostendit, et nos praedicamus,
 „ et ipsi credidistis: quadruplex testimonium con-
 „ cinnauit, Prophetarum, euentus, Apostolorum,
 „ Discipulorum. „ — Adduxerat igitur Paulus suos lectores ad illud punctum, quod intendebat; dictorum epiphonema est hoc: v. 11. *Ego igitur et etiam vos sic credidistis.* — Quae iam ex hac praemissa deducitur conclusio, clara atque euidentis omnino est v. 12. *Si autem Christus praedicatur, quod surrexerit a mortuis, quomodo quidam dicunt, resurrectionem non esse possibilem? si nempe verum sit, Christum resurrexisse, quod utique negare iam amplius haud poterant, ergo et possibilis debet esse resurrectio.*

§. VIII.

Phraseon κατὰ τὰς γραφὰς et χαρίτι θεῶν disquisitio.

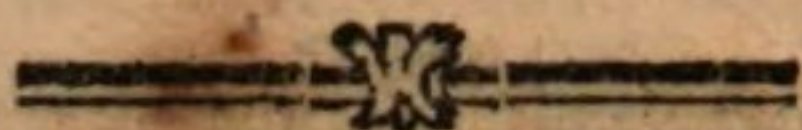
Mentionem feci in paragrapho praecenti phraseos κατὰ τὰς γραφὰς, deduxique ex ea argumentum quoddam, quod Paulus hic loquatur ad Christianos ex Iudaismo conuersos. Atque ut hoc eo clarius perspiciatur, dicam aliquid de sensu huius phraseos biblico. — De sensu eius grammatico, non est, cur multum disseram, cum clarum sit, eam deriuari a γραφή. Quae vero in hac phrasi e re nostra sunt, sensum eius biblicum spectant. Phrasin hanc γραφή a Christo ipso usurpatam fuisse, Euangelistae abunde testantur. Semper autem, ubi eam adhibuit, adnexuit loca quaedam ex V. T., quae vel in probationem, vel in conuenientiam, et harmoniam cum praesenti quodam facto adlegabat. Sic, ut inter plura quaedam tantummodo proferam, in parabola ista de agricola Math. XXI, dicit Iesus v. 42. *Nunquam legistis in scripturis?* et adducit passum quendam ex Psal. 117. Ioan. V. 39 reprehendit Iesus Iudaeos calumniantes, aitque illis: *scrutamini scripturas, quae testimonium perhibent de me*, et dein prouocat ad Mosen. Certum est igitur, quando Christus hanc vocem adhibuit, ad loca quaedam V. T. per eam prouocari, quibus praecipue ostenderet, ea, quae in V. T. de Messia

sia erant praedicta, conuenire iam circumstantiis praesentibus; aut tantummodo ea accommodatitiae adlegauit. Confirmant haec et coeterae phrasae aequipollentes tum a Christo, tum ab Apostolis adhibitae: *scriptura est, a) dictum est per Prophetam, ut adimplerentur scripturae Prophetarum*; et aliae huiusmodi. — Hanc igitur phrasin *γραφας* dum etiam in hoc loco adhibet Paulus, sequitur, hic sermonem fieri ad Iudaeos conuersos. Praecipue enim studendum erat, ut his ostenderetur, quomodo notae Messiae in V. T. praedictae Iesu Nazareno, qui Messias statuebatur, conuenirent; quae quidem apud alios e. c. ex gentilismo conuersos, qui V. T. nondum penitus nouerant, eam probandi vim habere haud poterant; hinc quoque est, cur non tantum Paulus, sed et alii, tam acriter ex scripturis cum Iudaeis contendant. *b)* — Iam autem, quae nam sunt scripturae illae, ad quas Paulus hic prouocat? Nullas quidem expresse memorat, fortassis tamen ad notissimas, maximeque vsitatas adlusit; quarum praecipue se nobis sistunt. Signum illud Ionae Prophetae, de quo ipse Christus testatur Math. XII, 40. Et forsan etiam Isaias, qui cap. LIII. Messiae iam miserrimas, iam vero iterum laetiores tribuit conditiones.

B 4

Alte-

a) Matth. IV, 6. VIII, 17. XXVI, 56,*b)* Act. XVIII, 28 seq.

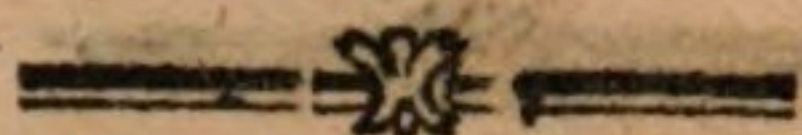

Alterum de quo hoc in paragrapho mihi quidquam dicendum sumsi, est phrasis illa *χαριτι Θεο* v. 10. ad quod opinione quadam Semleri inductus sum. Vult ille, disputationes scriptorum latinorum de gratia ad hunc locum non pertinere. Verba eius sunt haec: „Disputationes autem sedulae, illae de *gratia*, quae latinos scriptores solent ferme, omnes exercere, eo minus ad hunc locum pertinent, cum Paulus de apostolatus, sui successibus loquatur; non de mentis emendatione, quae consuetudini peccandi oppinitur., — Verum cur, quae v. 10. dicuntur, de solis apostolatus Paulini successibus, et non etiam de eiusdem mentis emendatione intelligamus? Nonne oportuit Pauli mentem prius emendari, antequam Apostolus Iesu Christi, gentium doctor, euaderet? Haec autem emendatio num sine gratia Christi fieri potuit? Ipse etiam successus felicissimus Apostolatus gratiae Christi, interius operanti, adscribendus est. Porro *χαρις Θεο* in S. scriptura semper sumitur pro dono quodam Dei, quod sine acceptione personarum elargitur.

§. IX.

*Doctrina haec de resurrectione corporum est
fundamentalis totius religionis Christianae.*

Quemadmodum sententiae huic: possibilis est
resurrectio corporum, sua stat veritas, ita
etiam eandem hanc doctrinam de resurrectione fun-
damentalem esse religionis Christianae, altero loco
diuinus scriptor exhibet. Loco autem ne aberremus,
ex quo locus iste Paulinus est conspiciendus, in cu-
ius etiam obtutu Paulus dogma hoc vt totius reli-
gionis fundamentum statuit, probe aduertendum
est, hic non esse sermonem praecise de carnis resur-
rectione, sed secundum illius aevi vsum loquendi ge-
neratim de altera post mortem vita, de perduratione
totius hominis, vti in paragrapho sequenti vberius
dicetur. Et hoc probat quidem adducendo absur-
da, quae ex errore huic doctrinae contrario pro-
fluerent. Inter haec recenset 1) ea, quae v. 13, 14
continentur: Si Christus non surrexit a mortuis,
praedicatio nostra est sine omni fundamento, et vos
frustra transiistis ad Christianismum. 2) Et nos
quoque falsi testes habemur v. 15. 3) Etiam ii,
qui mortui iam sunt, perierunt, v. 18. 4) Demum
nos Christiani omnibus hominibus miserabiliores es-
semus. Deprehendere hic licet vim illam Paulinam,
cui resistere nullus poterit. Argumenta accumulatur,
quae-

quaedam energice repetit, sicque pessimas erroris huius sequelas illis tam viuis describit coloribus, ut non possint non doctrinam hunc de resurrectione, ceu fundamendam totius religionis reputare; quae vis, quisque sensus singulis inest, iam videamus.

Adumbrat in primis sequelas ex parte suorum lectorum. Omnes quippe nouerant, Christi passione, et resurrectione se esse redemptos a peccatis, id quod clare ipse Paulus adfirmat Rom. IV, 25. Si ergo resurrectio mortuorum non est, neque Christus surrexit, etiam omnes sub peccato adhuc sunt, *adhuc estis sub peccatis vestris* *ΕΤΙ ΕΣΕ ΕΥ ΤΑΙΣ ΑΜΑΡΤΙΑΙΣ ΥΜΩΝ* v. 13, 14. confer. cum v. 16, 17. Frustra ergo omnes susceperunt Christianismum; hocque est primum, quod Paulus inde deducit, quodque lectores ipsos adficit. Clare igitur iam perspicere poterant, doctrinam hanc de resurrectione non esse, ut aiunt, accidentalem, nec pro lubitu posse repudiari. — Secundo loco adgreditur sequelas, quae respiciunt partes Apostolorum. Apostoli resurrectionis Christi testes saepius sese profitebantur Act. IV, 32. Quin Christus ipse eos tales esse voluit. Luc. XXIV, 48. Si igitur resurrectio mortuorum non est, ergo neque Christus surrexit, ergo nos sumus testes falsi, utpote qui illius resurrectionem testati sumus. Quilibet hic intelli-

intelligere poterat, quosnam effectus haec adsertio Pauli produceret. Testimoniis Apostolorum tot homines confisi ad castra Christianorum transfierunt, si ergo illi falsi tester hac in re fuerint deprehensi, quilibet poterat iure eos falsitatis aequere, fidem illis in reliquis denegare. Praecipue autem in doctrina, quam fundamentalem adstruxerant, suos decipissent, sicque tota religio Christiana fuisset everfa. — Non autem nos viuentes solum, sed et ii, qui mortui iam sunt, tristes huius erroris sequelas persentiiscunt, v. 18. ἀρα καὶ οἱ κοιμεθέντες ἐν χριστῷ ἀπώλονται. Omnes quippe, qui hucusque tanquam Christiani, certe non pauci, mortui sunt, perierunt, vt nulla ipsis spes supersit. Spem enim suam semper posuerunt in altera vita, melioraque ibi exspectarunt; si ergo non resurgunt; omnes sunt decepti, omnes perierunt, nulla ipsis spe relicta. Noui equidem, CHRYSOSTOMVM, THEODORETVM, et alios illud κοιμεθέντες ἐν χριστῷ ad eos extendere, qui propter Christum pericula, et mortem subierunt; malim tamen sensum hunc, quem statui, praeferre vtpote aliis Pauli locis parallelis magis consonantem. Saepius enim Paulus hanc vocem, eodem quo dixi sensu, vsurpat a) —

v. 19. Εἰ ἐν τῇ ζοῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμεν ἐν χριστῷ
μονον

a) I Theff. IV, 13. I Cor. VII, 39. XV, 6. Quin CHRYSOST. quoque fauet sensui utriusque homil. 39.

μονον ελσεινοτεροι παντων ανθρωπων εσμεν. Verba haec grammaticè spectata sunt omnino clara, sensus tamen varius ab interpretibus statuitur. Quid ego sentiam, declarabo. Nos Christiani iuxta reuelationem alteram vitam expectamus; si resurrectio mortuorum non est, non est altera vita, igitur decepti sumus, et miserabiliores omnibus hominibus, quia nos semper persecutionem patimur, et iisdem immorimur, cum tamen coeteri homines non Christiani secure viuant. b) Non est, cur quis hanc explicationem tanquam philosophiae puriori contrariam reiiciat. Quilibet enim homo sanae mentis velit quietam potius vitam agere, quam continuis persecutionibus sine omni causa, et sine respectu ad alteram vitam agitari. Declarat id Paulus vberius v. 30 et seq.

§. X.

Diluitur obiectio quaedam.

Diluenda iam est obiectio, quae vim argumentationis Paulinae infringere videtur. Scimus quippe, animam nostram esse immortalem, ergo tamen nobis spes superest felicitatem aeternam obtinendi, licet corpora non resurgant. Pauli igitur argu-

b) Hunc sensum sequitur et CHRYS: homil. enim 39. sic habet: „Mortalium omnium miserrimi sumus, si post tot bella, „tot mortes, post tot mala, tantis bonis excideremus. „

argumentatio, omnes, qui dormierunt in Christo, perierunt; et nos sumus miserabiliores omnibus hominibus, logice falsa est; anima enim nostra potest illa beatitudine adhuc perfrui, licet corpus nostrum intereat.

Verum inprimis certum est, Paulum hic loqui non ad homines exercitatos in scholis philosophicis, sed ad plebeios, qui animam a corpore separare non solebant. Totum sic hominem considerabant. Philosophi Aristotelici primum animam a corpore penitus secernere solebant. Plebei, notionibus philosophicis non adsueta, dum audiebant, hominem resurgere, totum hominem restitui, siue animam corpori aliquando reuniri, recte credebant. — Dein notandum est, resurrectionem mortuorum esse ideam fundamentalem religionis christianae secundum conceptum §. praecedenti designatum; in hac quippe resurrectione nititur omne principium spei, sicut Apostoli semper praedicarunt, et haec nostra resurrectio iuxta eorundem doctrinam fundatur in resurrectione Christi; si ergo haec spes resurrectionis mortuorum sit falsa, tunc et resurrectio ipsa Christi, et omnis nostra fides corrumpitur, tunc nihil nobis amplius sperandum est, utpote maxime deceptis. Ex hoc igitur respectu poterat certe et Paulus sic argumentari. — Tertio demum nega-

negari haud potest, Paulum hic adhibere vsum loquendi biblicum. Est S. scripturae proprium, *Es ist Bibel- oder Religionsprache*, de homine generatim loqui, sive corpus, sive animam spectet. Sic homo dicitur pulvis et lutum *a)* et etiam homo dicitur creatus ad imaginem Dei, *b)* homo lapsus sentit maledictiones *c)* et homini quoque fiunt promissiones salutares, *d)* homo corrumpitur per desideria erroris, *e)* homo verbo veritatis genitus, *f)* homo corruptus per Adam, et homo restituitur per Christum; *g)* igitur et hunc morem loquendi biblicum secutus Paulus de resurrectione hominis generatim disserit, sub intelligit tamen reuera resurrectionem corporis, sicut in corruptione per Adamum mors corporis simul intelligenda est, utpote quae tollitur per illam resurrectionem. Quae hic exposui, de vniuerso hoc capite dicta funto, occurrunt enim iuferius iterum eiusmodi quaedam argumenta, quae etiam logice non
con-

a) Genes. II, 17. III, 19.

b) Genes. I, 27. Sap. II, 23. Iac. III, 9.

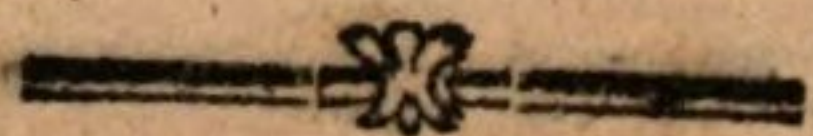
c) Genes. III, 17.

d) Genes. XII, 3. Gal. III, 8.

e) Ephes. IV, 22.

f) Iac. I. 18.

g) Rom. V.

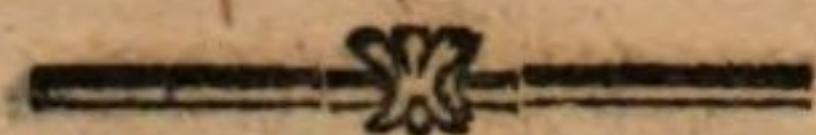

concluderent, nisi ea quae iam dicta sunt, praesup-
ponerentur.

§. XI.

Corpora reuera resurgunt.

Ostenderat suis hactenus Paulus generatim resur-
rectionis possibilitatem, ostenderat et doctri-
nam hanc de resurrectione esse fundamentalem to-
tius religionis, et haec omnia tam clare, et eui-
denter proposuit, ut Corinthii assensum suum illi
non potuerint non praebere; hisce statim adnectit
et complementum suae doctrinae: Corpora reuera
resurgunt. v. 20. Νῦν δὲ χρίτος ἐγνήσεται ἐκ νεκρῶν
ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. Christus nempe primus
est, qui a mortuis surrexit ad vitam immortalem,
quem coeteri mortui sequentur. — Sunt, qui sub
hac phrasi ἀπαρχῇ quidquam sacri deprehendere
velint. Deducunt eam ex primitiis Deo sacris, quas
nimirum ipsi Iehouah offerre debebant Israelitae.
Vocem hanc ἀπαρχῇ declaro simpliciter ut primum.
Quod suadent alia loca parallela 1 Cor. XVI, 15.
Rom. XVIt 5. — Hoc effatum Paulus ulterius de-
ducit illustratque v. 21, 22 oppositione, quam in-
ter Adamum et Iesum Christum instituit: postquam
enim per vnum hominem mors intrauit, et homo
corruptus est, per alterum hominem Iesum Christum
libe-

liberatio a morte, resurrectio mortuorum introducta est, sicque totus homo restitutus. Est haec praedominans idea Pauli, qua homini corrupto per Adamum hominem restitutum per Christum aut simpliciter homini primo Adam hominem alterum nouissimum Adamum opponit: sic scimus, in epistola ad Romanos C. V. illam notionem oppositam ab eo fortius vrgeri; circa finem cap. XV Epist. ad Cor. primus Adam oppositus nouissimo Adamo exhibetur. Et profecto multum roboris, multumquo euidentiae in hac Pauli argumentatione continetur. Generatim iam in quauis rerum oppositione notae quaedam et characteres determinantes magis sese euoluunt, notionesque magis rectificantur. Quod multo magis obtinet in hac oppositione, quam Paulus hic adhibet: quo melius autem haec intelligatur, praestabit eam ex loco huic parallelo Rom. V, 12 seq. explicare. Paulus ibi adfirmat, sicut per vnum hominem Adamum scilicet omnes peccatores constituti sunt, ita per alterum Iesum Christum omnes iustificati; quod ergo Adam corrupit, hoc in integrum restituit Christus. Iam hac in epistola ad Corinthios hanc oppositionem extendit, clariusque deducit: per hominem ait, Adamum intrauit mors, et per alterum hominem Iesum Christum liberatio a morte, resurrectio mortuorum, intro-

introducitur: v. 22. Sicut per Adam omnes moriuntur, ita per Christum omnes viuificantur. Haec certe vim summam ad conuincendum habent. —

Ne autem, vt quidam Sociniani recentiores arbitrantur, haec de morte, et vita spirituali intelligenda sint, aduertendum est in primis ad ideam illam hominis biblicam, quam paragrapho praecedenti dedi, quaque Paulus hoc in loco vitur. — Dein scimus, Paulum hic resurrectionem fundare in resurrectione Christi: *Christus resurrexit, ergo et nos resurgimus*; sicut ergo illa resurrectio Christi est proprie intelligenda a mortuis, quod clare patet ex versibus 4, 5, 6, 7: ita etiam hanc nostram resurrectionem proprie sic intelligendam esse euidentius est. — Bene etiam hunc in locum habet CHRYS. homil 39: „Quid igitur „dic mihi, num omnes in Adam peccati morte „mortui sunt? Qui ergo Noe vir iustus seculo suo „fuit, qui Abraham, qui Iob, qui multi denique „alii? Praeterea qui viuificabuntur in Christo omnes, „ii praesertim, qui in gehennam abducentur? Ergo de corpore si dictum accipiamus, ratio constabit, si de peccato et iustitia, minime. „

§. XII.

Est ordo quidam inter resurgentes.

Accedo iam ad interpretationem eorum, quae Paulus v. 23 — 29 statuit: esse nempe ordinem quendam inter resurgentes. Locus hic totus certe perobscurus est, et interpretes in diuersas abeunt sententias; mihi prae aliis placet sententia, quae statuit, locum hunc crassis Iudaeorum ideis de regno Messiae millenario esse oppositum. Scimus, plures Iudaeos regnum Christi sibi sic repraesentasse, ut ab illo in hac terra expectarent omnem felicitatem, et voluptatem, et quidem mille annis duraturam; sperabant nempe Christum in humana natura reducem, ubi ipsi viui adhuc omnem voluptatem, hominibus usitatam, cum eo gustaturi essent. Versabantur illis semper ante oculos noua Hierusalem, vrbs gemmis aedificata, conuiuium grande, et alia huiusmodi; hae ideae sensibus eorum, et phantasiae nimium blandientes alte eorum mentibus inhaerebant, quin et apud Christianos ex Iudaismo conuersos nondum exulabant. Idem in religionis Christianae dogmate de resurrectione inuenire putabant, quod Iudaei de regno Messiae millenario praedicabant. — Quod autem hic reuera res sit cum conuersis ex Iudaismo, ex eo colligere licet, quod

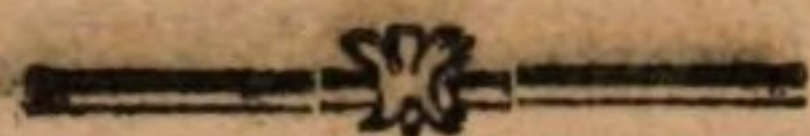

quod adlegata quaedam ex V. T. ciret, Iudaeis vix non solis nota. Vt igitur hasce opiniones labefacteret, somnia Iudaeorum excuteret, conuersorumque notiones rectificaret, rem sic adgreditur Paulus: ostendit illis, quommodo res tota resurrectionis absoluator, tempusque adeo remotum exhibet, vt ipsi demum cognoscere possint, opiniones has esse nullas. — Tria hic statuit puncta praecipua: primo resuscitatus est Christus, secundo ii, qui sunt Christi, tertio demum finis, quando omnes hostes et ipsa mors fuerint subacta. Hisque Paulus efficit, vt perspicere possint, Christi aduentum in terris non tam cito futurum, sicuti credidissent, ita vt cum eo viui adhuc voluptatibus in hac terra frui possent; debet igitur resurrectio, quia in hac vita, sicut eam explicarunt, nullum locum habet, in altera esse exspectanda.

§. XIII.

Versum 13 — 29 disquisitio.

Cum haec argumentandi ratio paululum intricata sit, non abs re erit, versus ipsos singulos per-
lustrare, et primo quidem v. 23. *Vnusquisque secundum ordinem suum resuscitabitur; primus resuscitatus est Christus, deinde ii, qui sunt Christi, in aduentu*

eius viuantur. Paulus nempe hic dicit, rem totam de resurrectione debetis sic informare: Primus resuscitatus est Christus; deinde in aduentu eius, hoc est, quando iterum adueniet Christus, ii, qui sunt Christi, resurgent. Hic temporis interuallum adhuc longius extendit; dicit enim

v. 24. *Deinde demum finis, quando scilicet Christus istud regnum Messiae tradiderit Deo, et Patri, quando subuerterit omnes hostes.* Describit iam clarius hoc regnum Messianum, quid nempe Christus procurare debuerit, docetque inde, ad hoc, usque dum nempe hic finis consequatur, multum adhuc temporis requiri.

v. 25. *Christum enim adhuc regnare oportet, donec posuerit omnes inimicos sub pedes eius.* Hostes in priori versu sub nomine *αρχη ἐχθρα*, et *δυναμεις* appellat. Quae phrasae iudaicum loquendi morem sapiunt, daemonesque, et angeli mali verte debent conf. Eph. I, 20 seq.

v. 26. *Inter hos hostes uero mors est ultimus, qui subigi debet.* Ecce! quam longum temporis interuallum, cum post omnes hos hostes deuictos demum mors ipsa sit vincenda.

v. 28. *Quibus omnibus subactis demum regnum Messianum cessabit.* — Hisce omnibus certe

te Paulus efficit, ut tempus, quo Messiam rursus adventurum, cumque eo se viuos adhuc omni voluptatum genere fruituros credebant, adhuc longius distare ostendat. Sic nequidem possibilitatem quandam aut spem Christiani hi iudaizantes videbant, fore, ut tempus illud exoptatum vita sua attingerent. Igitur et ipsi fateri cogeantur, in alia vita demum id contingere, quod in hac fieri haud poterat. Quod in v. 27 dicit, est parenthesis quaedam, et ut THEODORETUS opinatur, propter illos ex Gentilismo conuersos addita: ita enim habet in hunc locum: „scribebat Corinthiis, qui a Graecis fabulis nuper erant liberati. Illae autem fabulae omni intemperantia, et iniquitate refertae sunt. Atque ut alia taceam, et ne linguam polluam, Deos parricidas adorant, et dicunt filios contra parentes insurrexisse, et eos regno expulisse, ipsos autem dominatum arripuisse. Quia ergo de Christo domino magna dixit, nempe quod omnem principatum, omnem potestatem, et virtutem destruet, et ipsam etiam mortem cessare faciet; et omnia subiecit sub pedibus; ne ab illis fabulis inducti existimarent eum quoque eadem fecisse Patri, qui genuit, quae fecerunt, qui ab illis colebantur Daemones: necessario cum dixisset, quod omnia subiecta sunt, subiunxit *praeter eum etc.* — Diuinus itaque Apostolus suspicans

„ne damnum ex Graecis oriretur fabulis, haec
 „adiecit, humilioribus verbis vtens propter illorum
 „vtilitatem. „ a)

Quod vero difficultates attinet, quae versum
 28 premere videntur, aduertendum est, Paulum
 hic agere de regno Messiae, totumque versum sic
 explicari debere, vti in versione mea illum expli-
 caui, sicque plurima difficultas minuetur. — No-
 tari meretur, a quibusdam hunc textum sic ex-
 plicari, quasi Paulus hic loqueretur aduersus Iu-
 daeos, qui gentes ex regno Dei excluderent. Fun-
 dant se in textu Pauli parallelo Coloss. III, 11, vbi
 dicit, inter gentilem, et Iudaeum, Barbarum et
 Schytam nullum esse discrimen, sed omnia, et in
 omnibus Christum. Eodem modo dicunt, et hic
 Paulum contra hoc praeiudicium agere, et osten-
 dere omne discrimen iam sublatum esse, ita, vt
 ab omnibus Deus agnoscat, vt omnibus homini-
 bus Deus sit omnia. Sed obstat huic expositioni,
 quod nimis exquisita, et contextui repugnans vi-
 deatur; Paulus enim ne verbo quidem huius
 discriminis in praecedentibus meminit.

§. XIV.

Priora confirmantur argumentis quibusdam.

Quae Paulus hactenus disseruerat, argumentis
 quoque vt dicunt, ad hominem confirmat.

Offert

a) THEOD. in 1 Cor. XV, fol. 201 edit. Lut. Paris.

Offert se hic nobis versus 29 interpretationum multitudine percelebris, quas omnes recensere huius loci non est, nec etiam quidquam utilitatis ex eo sperari licet; plurimas percurri, tentauique multas, sed nulla earum mihi satisfecisse visa est. Illae interpretationes ad duas praecipue classes apte reduci possunt, prout nimirum verbum βαπτίζομενοι, proprio, aut metaphorico sensu accipitur. Inter eos, qui verbum hoc in sensu proprio sumunt, ad veritatem illi proxime accessisse mihi videbantur, qui mutata vulgatae distinctione versum hunc sic explicant: Alioquin, quod commodum illi se consequi putant, qui baptizantur? hoc est, qui ad Christianam religionem transeunt; num hoc faciunt ὑπὲρ τῶν νεκρῶν mortuorum causa? i. e. eorum, qui iam mortui sunt? Iam incipit noua sententia, *si mortui* etc. Cur autem, qui rem hanc in prima hypothesis explicant, mihi praeplaceant, rationes sunt sequentes: 1) Seruatur hic textus ipsius constructio: praepositionem enim ὑπὲρ cum genitiuo isto significato adhibitam legimus II Thess. I, 5 ὑπὲρ ἡς καὶ πασχέτε vbi Paulus dicit, eos propter regnum Dei, siue regni Dei causa pati. 2) Contextui ipsi haec explicatio adprime conuenit. Qui alios explicandi modos sequuntur, statuunt inter v. 19 et 29 esse parenthesis quandam, Paulumque versu 29. resumere materiam v. 19 abruptam. Sed in hac explicandi

ratione superflua statuitur illa parenthesis; sensus enim satis luculentus est; quin imo series illa Paulina h c vltius deducta vnum totum conficit: antea enim Paulus dissipauit opiniones falsas Iudaeorum. qui resurrectionem secundum suas crassas notiones explicabant. Iam igitur in eodem pergit, additque prioribus noua quaedam argumenta ad hominem, quae facile illis falsitatem harum opinionum ostenderent; si enim, pergit, res ita intelligenda esset, sicut vos vultis, si Christiani non resuscitandi, sed cum Christo in hac terra victuri sint, quod ergo commodum illi se consequi putant, qui baptizantur, qui religionem Christianum admittunt? Num hoc faciunt eorum causa, qui iam mortui sunt? Nimirum illi iam viderunt, et quotidie vident, Christianos illos iam mortuos esse, ac proinde illos non posse cum Christo in terris viuere; ad quid ergo omnes illi baptizantur? Clare ergo perspicere poterant, dari resurrectionem mortuorum, eamque prorsus diuersam esse ab illa, quam ipsi statuebant.

Altera classis, qui βαπτίζομενοι sensu tropico et sub illo tribulationes, et passiones intelligendas putant, stabilit se sequentibus: 1) Idea biblica tribulationum exprimitur saepius phrasi illa, Hebraeis olim iam nota. Ps. LXVIII, 2, 3, 15, 16. Christus ipse

ipse imminentem suam passionem βαπτισμα vocat Marc. X, 38. Luc. XII, 50. 2) Etiam contextui haec explicatio fauet; iuxta hos enim sensus huius versus esset iste: Quod ergo commodum illi consequuntur, qui maximas tribulationes perpeffi sunt, υπερ των νεκρων η ε του νεκρου χινεσθαι nunquid pro mortuis hoc fit i. e. vt moriantur? Tantum pretium horum erit mors, quin habeant spem ad vitam non interituram. Interiecta quippe a versu 20 parenthesi resumit iterum materiam suam et ostendit, quae sequantur, si resurrectio negetur. Praecipue vero haec explicatio adnectitur belle sequentibus versibus 30, 31, 32, vbi etiam sermo fit de passionibus et periculis. Quae autem et huic interpretationi obstare videntur, CALMETVS a) ad duo haec reducit: 1) Ad metaphoricam explicationem tunc tantum esse confugiendum, cum literalis, et obuius sensu destituimur, seu a fide alienum offendimus; quae omnia hic longissime absunt. 2) Verbum baptizari, seu baptismum suscipere in S. scriptura spontaneas poenas, seu poenitentiae opera nunquam sonat. — Habet quaeuis interpretatio sua argumenta pro et contra.

a) In sua dissert. de baptis. pro mortu. n. XVII.

§. XV.

Continuatio eiusdem.

Scimus ex §. IX. Paulum ibi sequelas enumerasse, quae negata resurrectione orirentur tum ex parte suorum lectorum v. 14 tum ex parte Apostolorum ipsorum v. 15. Ideam hanc semel conceptam iam prosequitur, eamque clariorem, et intellectui eorum magis adcommatam reddere studet; praecipue cum illam magis sensualem proponit, imbecillitati eorum sese conformans. Sequelas ex parte lectorum suorum iam iterum v. 29. adigit, de quo in §. antecedenti; quae vero respiciunt partes ipsorum Apostolorum, sequelas versibus tribus sequentibus describit. v. 30. *Cur et nos ipsi semper in periculis versamur?* Profert hic nempe nouum quoddam argumentum, quo resurrectionem persuadere illis conatur: si post hanc vitam nil nobis est expectandum, si nulla est resurrectio, cur nosmet ipsos tot periculis subiicimus? — Meminisse hic rursus oportet, Corinthios non fuisse ideis abstractis, et, ut ita loquar, philosophicis adsuetos. Igitur eiusmodi argumento, quod hic profert, magis mouebantur, quam alia quacunque deductione. Paulus igitur et ea proponere argumenta debebat, quae ideas eorum sensuales rursus excitare, totam rem quasi ante oculos ponere, ficque

que illorum intellectum convincere possent. Si sub hoc respectu totam hanc rem consideres, tunc imprimis id, quod nonnulli in hac argumentandi ratione Paulo indignum inuenere, euanesceat, dein et suam probandi vim non amittit; praecipue cum antea illis argumenta alia modo omnino simplici et naturali proposuerat.

Propositionem hanc generalem, quam versu hoc tulerat, iam hic suo ipsius exemplo confirmat. *Nam v. 31 inquit, et ego ipse quotidianis periculis expositus sum, iuro hoc per gloriam, quam per vos adquisiui, dum vos adducerem ad religionem Christianam.* Corinthios quippe tanquam testes inuocat, eorum vitae periculorum, quae quotidie ipsi imminebant, dum commoraretur Corinthi, eosque ad fidem adduceret, restauratque ideam, quam versu priori excitauerat, suo ipsius exemplo firmatam, si nempe nil sperandum in altera vita, si resurrectio mortuum non est, cur et ego me tantis periculis, ut vos ipsi scitis, obieci? Sic ut pergit statim v. 32 *ut modo humano loquar, quid prodest mihi, quod pugnaverim Ephesi cum bestiis?*

§. XVI.

*Statuitur hypothesis quaedam super εθνηρομαχία εν
Εφσω v. 32.*

Ante omnia quaestio hic exoriur a multis iam agitata, utrum haec expressio Pauli literaliter, an vero tropice sit intelligenda. Missis variorum expositionibus, quae mihi verosimilior videtur, sententiam exponam. Dictionem hanc Pauli tropico sensu sumendam esse, ita, ut homines furiosos intelligat, sequentes suadent rationes.

1) Fundamentum primum nobis praebet ipsa S. scriptura. Act. enim XIX exhibetur nobis ingens quidam tumultus, qui Ephesi contra Paulum per Demetrium excitatus fuit. Tota igitur res vertitur in eo, utrum nimirum factum hoc, quod Lucas nobis hic refert, sit tempore prius, quam haec epist. I ad Cor. scripta sit, ita, ut Paulus in sua hac epistola potuerit ad illud prouocare. Rerum autem seriem mihi sic cogito: Certissimum est ex Act. XVIII, 1, 11 Paulum per vnum annum et sex menses Corinthi commoratum fuisse, postea per Asiam minorem, et Syriam profectum v. 18, deuenisse Ephesum per transitum tantummodo v. 19. Profectus dein ab Epheso descendens Caesaream v. 20, 21, 22, peragratisque Antiochia, Galatica regione, et Phrygia v. 23 venit rursus Ephesum
XIX,

XIX, 1. Ibi per tres annos commoratus est XX, 31, quo tempore Lucas illum tumultum refert. Certum quoque est, a Paulo, antequam Epheso discessit, hanc epistolam fuisse scriptam, quod dispicimus ex I Cor XVI, 8, ubi dicit, se permansurum Ephesi usque ad Pentecosten. Iam igitur sic ratiocinor: Paulus duabus vicibus fuit Ephesi, prima vice Lucas, Pauli historicus, nullius periculi meminit, tempus huius primae commorationis erat breuissimum, ita, ut ipsi otium non fuisset scribendi epistolam. — Secunda vice, qua Paulus Ephesi fuit, refert Lucas illum ingentem tumultum contra Paulum excitatum fuisse, hacque vice ibi commorabatur per triennium, satis igitur otii ipsi fuit conscribendi epistolam. — Praeterea non constat Paulum iterum rediisse Ephesum. Demum I Cor. XVI, 9, dicit aperte Paulus, sibi multos aduersarios Ephesi esse. Cum ergo epistola haec Ephesi scripta sit, et quidem paulo antequam ex illa vrbe discederet, omnino probabile est, factum illud, quod Luc. Act. XIX refert, iam contigisse, ipsique aduersarios plurimos excitasse, antequam haec epistola scripta sit; potuit ergo et Paulus in sua hac epistola ad factum hoc, quod certe statim notissimum fuit, prouocare.

2) In hac hypothesi seruatur quoque vsus loquendi: inprimis enim ista digladiatio, quam Lucas refert, satis atrox fuit, vt Paulus istud periculum recte potuerit describere *ἐθνησιμαχησα* a plebe tantum non discerptus fui. Dein etiam hic loquendi modus Paulo proprius, et non nimis exaggerans dici potest; seruata enim quadam eius feruidi ingenii ratione scimus quoque, eum iam alias phrasin similem energicam adhibuisse; cum 2 Tim. IV, 17 Neronem Imperatorem *leonem* adpellat; et si etiam nimis vehemens videri posset, tunc certe mitigat illam adposito *το κατὰ ἀνθρώπων*; quid prodest mihi, inquit, quod Ephesi, *licet mihi aliorum hominum morem tribuere, siue, vt humano modo loquar, cum bestiis quasi pugnaui?* — Denique scimus et a coaeuis scriptoribus similes phrasas fuisse adhibitas; sic IGNATIVS in sua Epistola ad Romanos *pardos* vocat milites, a quibus deducebatur.

3) In explicando demum nexu et ostendenda serie Paulina hypothesi haec belle admodum seruit. Proposuerat enim Paulus antea v. 30 lectoribus suis, illisque pensandum reliquit, cur Apostoli omnes tot pericula subirent, si mortui non resurgunt. — Argumentum hoc suo ipsius exemplo v. 31 roborauit, clariusque reddidit, cum eos ipsos testes suorum periculorum constituit. — Iam igitur

igitur idem hoc argumentum ad individualitatis notionem magis adhuc deducit, memoratque v. 32 factum quoddam, in quo periculum grande subiit, quodque omnium attentionem certe excitauerat; vultque illis idem persuadere fortius, ad quid nempe tanta haec sustinisset, si mortui non resurgerent. Eius epiphonema, quo totum hoc argumentum concludit, est hoc: *si mortui non resurgunt, edamus, et bibamus, cras enim morimur.* Si nempe resurrectio mortuorum locum non habet, ergo abstineamus ab hisce laboribus, et voluptatibus huius vitae indulgeamus. a)

§. XVII.

Expenduntur, quae huc hypothēsi contraria videntur.

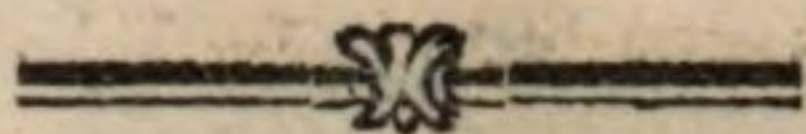
Stabilita hac hypothēsi praestat et ea, quae illi contraria videntur, paululum expendere. Illud, quod nonnulli a tempore huius scriptae epistolae desumunt, iam praeoccupavi. Quae SCHVLZIVS contraria censet, non possunt meam sententiam euellere. Inprimis putat, praecisam loci determinationem obstare, quin illa hypothēsis possit admitti; sed quomodo hoc dici possit obstaculum, non video; certum enim est, a Lu-
ca

a) In tota hac argumentandi ratione debemus ad ea respicere, quae in §. X. dicta sunt,

ca Pauli historico, nullum aliud periculum, quod Paulo Ephesi obligasset, memorari praeter hoc; cum igitur in hac epistola Paulus ad aliquod grande periculum, quod Ephesi subierat, prouocaret, certe satius est, illud iam memoratum coeteris paribus subintelligere, quam Pauli aliud grande periculum Ephesi fingere. — Secundum, quod contrarium censet, est illud *κατα ανθρωπον*. Statuta enim, ratiocinatur, hac hypothesis, certe illud omnino superfluum positum est. — Vt autem ad hoc responderi quidquam possit, debemus in primis inquirere, quid Paulus sub hac formula *κατα ανθρωπον* intelligat. Deprehendimus autem illam statim in ipsa hac epistola ab illo usurpatam III, 3 *ουχ σαρκικοι εσε καυ „κατα ανθρωπον „ περιπατετε*. Ostendit hic Paulus sublimiora religionis christianae capita a se illis tradi non potuisse, quia adhuc essent homines rudiores, qui adhuc essent infirmi in fide, ac proinde illas doctrinas sublimes gustare non possent; *non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus v. 1. Carnales enim estis! et secundum hominem ambulatis v. 3.* Videmus igitur το *κατα ανθρωπον* hic opponi *κατα πνευμα* (*κατα ανθρωπον περιπατετε* enim est merum Synonymum cum *σαρκικοι εστε*) nihilque aliud significare, quam quod Corinthii essent adhuc nimis rudes, et infirmi in fide.

de. — Eadem phrasis occurrit iterum ab ipso vſurpata Rom. III, 6. Sed alio plane ſenſu: Protulerat quippe v. praecedenti 5 argumentum Iudaeorum, qui ſic ratiocinabantur: ſi nempe per iniquitatem noſtram benignitas Dei tanto magis commendatur, ergo quo peiores ſumus, eo magis Dei benignitas elucet, dum nos non reiicit. Paulus huic obiectioni reſpondens dicit ſtatim initio v. 6 *κατα ανθρωπον λεγω*. i. e. loquor, vti homines loqui ſolent, qui ſuis erroribus praetendunt excuſationem; igitur in hoc loco illud *κατα ανθρωπον* nil aliud ſignificat, quam quod ipſe Paulus aliorum verba, et argumenta adducat. — Eodem ferme ſenſu legimus ſimilem phraſin *ανθρωπινον λεγω* Rom. VI, 19. Dixerat antea, *ſervi eſtis iuſtitiae*. Hoc autem aures Chriſtianorum poſſet offendere, vtpote qui a ſervitute legis Moſaicae ſoluti in libertatem ſe iam vindictos putabant, et tamen adhuc ſervi iuſtitiae adpellentur; hinc vt Paulus dictionem hanc durioſiorem paulum mitigaret, addidit hoc *ανθρωπινον λεγω*, nimirum humano me modo exprimo, vt id eo facilius poſſitis capere. Hic igitur Paulus hoc addidit, vt durioſiorem quandam ſententiam paululum mitigaret. — Si iam ad diuerſos hoſce ſenſus reſpiciamus, quibus Paulus hoc phraſi vtitur, inprimis omnino certum reperimus, ſenſum primo loco

sumtum praesenti loco Paulino 1 Cor. XV, 32 non conuenire, neque enim nexus rei, neque ulla alia ratio id exigere videtur. Si vere sensum secundo, et tertio loco sumtum spectes, tunc res aliam induit faciem; iis quippe, quae in paragrapho antecedenti de hac phrasi differui, accedit noua vis, nouumque robur, praecipue sensu ultimo loco accepto, sic illam phrasin κατὰ ἀνθρώπων minime superfluum, quin necessariam in ipsa hac hypothesisi dixeris. Manet igitur salua adhuc hypothesis, quam stabilivi.

§. 18.

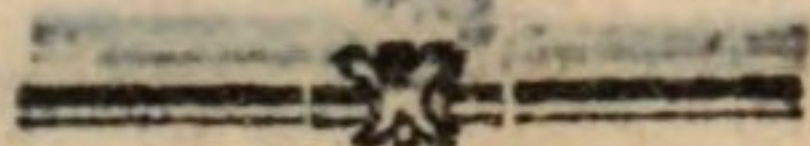
Monitum et conclusio Pauli.

Deuoluimur iam ad finem orationis Paulinae, eiusque concludendi rationem, quam breuem energicam tamen conspiciere licet. Attulerat hactenus Corinthiis motiua, erroribus circa resurrectionem directe opposita; genuinamque de ea doctrinam argumentis stabiliuit, quae intellectum, eorum saltem, qui bonae adhuc erant voluntatis, convincebant. Ad hos igitur etiam statim primo sua dirigit monita, ne seducantur. v. 33. *Itaque nolite seduci, etc.* hos sibi exinde conciliari studet, atque in doctrina fidei confirmat. Deinde demum et eos, qui eiusmodi errores diuulgarunt, perstringit breuiter

ter quidem, sed acri tamen phrasi ab ebriis desumpta. v. 34. *Euigilate ex ebrietate vestra etc.* Sicque concludit Paulus primam huius capitis partem, quae de resurrectione ipsa agit, quamque pro tenuitate virium mearum dilucidandam sumsi. — Quae iam ex hoc loco pro dogmate, quae pro doctrina morali abstrahi possint, breuiter adnotabo.

Inprimis aduertendum est, Corinthiorum dubiis nos in fide nostra solidari. Paulus quippe exinde excitatus dogma hoc, ut aiunt, ex professo tractaturus adsumsit. Certi igitur sumus, dari aliam post mortem vitam, i. e. resurrectionem, eamque esse fundamentum totius religionis Christianae. Cauti itaque et sinceri in statuendo hoc dogmate simus, ne contra mentem Pauli plus quidquam inde eruamus. — Porro bene equidem noui, dogmaticos quosdam ex versu praecipue 23 voluisse pro meritis maturius, aut tardius resurgentes eruere; verum ut ego quidem locum hunc tractavi, mihi minime illud ex eo colligi posse videtur, cum ibi Paulus rem resurrectionis totam, quoad tempus, non vero quoad personas respicit, Iudaeis proponat, illorumque de resurrectione ideas falsas dissipare conetur. — Vltimum, quod hoc in loco dogmaticus respicere debet, est officium illud Messiae tanquam reparatoris generis humani. Edocetur quippe

pe ex hoc loco, malum illud, per Adamum in corpus hominis introductum, hic iterum sublatum esse per Christum, ac proin totum hominem per Adamum corruptum, in integrum restitutum esse per Christum.

Doctrinae vero morali ex hoc dogmate scaturiunt fontes solationum perennes, queis miseriae vitae humanae subleuare optimo modo poteris. Mortem ipsam homo haud amplius perhorrescet, suauiter reminiscens, corpus suum, ad tempus tantum terrae mandari, ut aliquando viuificatum resurgat, et cum anima coniunctum sortem beatam in aeternum viuat. Omnipotentiae diuinae vestigia venerabundus adorabit, deque sapientissimam, benignissimamque in restituendo homine oeconomiam laetus, gratusque mirabitur.

THESES EX THEOLOGIA VNIVERSA.

FONTES REVELATIONIS.

1. *Inter innumera diuersarum gentium monumenta, quae reuelationem quandam a Deo factam praetendunt, et codices quosdam antiquissimos reperire est, qui ordinem a creatione hominis ducunt, seriemque continuam prosequuntur. — Vocantur hi communi nomine scriptura S., Biblia, vetus et nouum testamentum. — Requisita verae reuelationis hi libri prae omnibus aliis vnice exequuntur. Sunt hi genuini, inspirati, integri. — Textuum originalium facta. — Historia literaria versionum vtriusque testamenti. — Inter versiones occidentales latinas nobis praecipue notanda est illa vulgata sic dicta, nobis authentica declarata. — Fontes ipsos tamen licet consulere, et super vulgatae lectionibus criticas instituere disquisitiones. — Adminicula critica ad studium biblicum sunt Masora, veteres versiones, Talmud, Rabbin, manuscripta et editiones.*

2. *Doctrinam hisce in libris praecipue illis N. T. contentam sollicite perscrutati sunt Patres illi aeno Apostolico viui, et proximi, ecclesiarum ab Apostolis fundatarum praesules — hinc et ex eorum testimo-*
(nio,

nio, aut aliis documentis ecclesiarum publicis eruz quoque potest doctrina illa — hinc et alter fons reuelationis, qui traditio audit. — Ex utroque hoc fonte discimus, Christum voluisse ecclesiae eam esse auctoritatem, ut in definiendis fidei, et morum articulis ab omni errore immunis sit.

HISTORIA REVELATIONIS.

I.

Religio reuelata una cum homine condito extitit. — Hæc reuelatio a parente in filium per traditionem transmissa. — Varias subiens vicissitudines penitus tamen non extincta fuit. — Per Noemum eiusque posteros seruata ad Abrahamum deuoluta est variis aucta momentis. — Haec æra religio Patriarcharum (Patriarchal religion) audit.

II.

Hanc excepit religio Mosaica. — Quæ cum esset literis mandata, maius nacta est robur. — Sub diuersissimis gentis iudaicæ fati neutiquam collapsa est. — Nouissimis demum temporibus, dum prophetae eius abrogationem prædixere, læta eius facies ycoepit deturpari.

III.

In locum Mosaicæ subiit religio Christiana. — Fundamenta eius iecit Christus primum solis iudæis eam prædicans. — Apostoli in uniuersum mundum profecti huius doctrinae semina ubique sparserunt. — Haec ab eius successoribus Episcopis aut latius adhuc diuulganda aut conseruanda. — Sicque totum religionis

gionis huius sistema usque ad consummationem saeculi est permansurum.

STATVS RELIGIONIS REVELATAE IN SINGVLIS HISCE EPOCHIS.

I.

1. *Esse Deum huius mundi creatorem, et gubernatorem sapientissimum sunt duo fundamentalia primae huius epochae dogmata. — Ad horum notitiam Deus primos parentes familiari instructione perduxit.*

2. *Lapsu primorum parentum, quo et se et posteros omnes in societatem ruinae traxerunt, *) accessit religioni reuelatae nouum punctum, promissio scilicet reparatoris. — Idea huius reparatoris successu temporis magis euoluta. — Repetitis promissionibus eius familiam determinatam deprehendimus in Abraham, Isaac et Iacob.*

3. *Cultus externus hac periodo absoluebatur sacrificiis et ritibus minus exquisitis adhuc. — Religio igitur huius aerae omnino simplex, infantiae generis humani quam maxime congrua.*

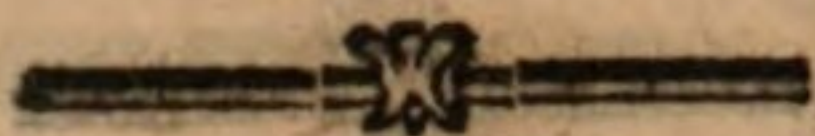
II.

1. *Fundamentale religionis Mosaciae dogma erat existentia Dei vnus. — Fuit illis simul monarcha supremus.*

X 2

2. Al-

*) Scio, ordinem thesium, quem adsumsi, ex hoc capite deficere, quod ex V. T. peccatum originale probari vix poterit; malui tamen hunc ordinem retinere, utpote qui successiuam euolutionem totius reuelationis nobis exhibet, seriemque idearum omnino naturalem sistit,

2. Alterum, quod haec religio spectat, obiectum est fides in Messiam promissum. — In huius munus magis iam praeparabantur animi. — Persuasi, eum peccata hominum esse expiaturum, cui veritati variis ritibus et sacrificiis adhibitis veluti in umbra praeluserunt. — Hanc de Messia ideam aetate subsequenti ad clariorem, magisque determinatam notitiam perduxere prophetae.

3. Cultus huius religionis externus longe amplior erat. — Magnificentia, et multitudo sacrificiorum et ceremoniarum populo huic infirmo, et religionis altioris incapaci conveniebat. — Tantum autem aberat, ut hocce adparatu superstitio Aegyptiaca aleretur, ut potius repudiaret, quae illa admisit. — Opinio Humii, rationem philosophia excultam homines perduxisse ad agnitionem Dei unius, hic apud iudaeos non obtinet.

III.

I. Dogma omni aevo fundamentale de Deo uno et haec epocha commune habet. — Relationem tamen eius interiore enodat magis atque evoluit. — Est iam nobis Deus unus, sed trinus in personis. — Dominus noster benignissimus, ad quem clamamus Abba!

2. Idea Messiae iam omnino evoluta, plenaque in luce constituta. — Cognoscimus eum ut secundam in diuinitate personam. — Nouimus eum ut reparatorum humani generis; hoc quippe reconciliauit Deo patri pro eo morte sua satisfaciens. — Verum deleta peccati originalis culpa non itidem extincta pronitas ad malum in homine. — Hinc ut occurreret huic infirmitati, comparauit nobis auxilia gratiae per

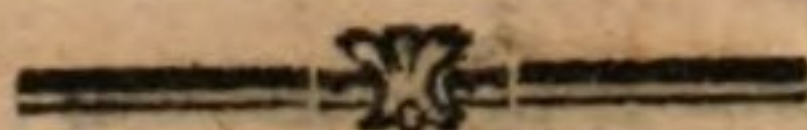
per Spiritum S. dispensanda. — Id variis praestat modis mediisque.

a) Quaedam huius gratiae auxilia adnexuit signis quibusdam sensibilibus, sacramenta ea vocamus. — Alia eorum operantur primo rectitudinem, alia eam augent, eleuantque. Illa sacramenta vivorum, haec mortuorum scholae adpellant.

b) Illorum primum et necessarium homini est baptismus, quo remissio peccatorum iustitiaeque illi impertitur, recipitur que in ecclesiam, — alterum est sacramentum poenitentiae, in quo his actibus homo perfungitur: peccator criminum suorum conscius vero de illis propter Deum offensum contritus dolore est: coram Sacerdote, ceu ab ipso delegato iudice se accusat, singula peccata recensens; sicque totum corrupti animi sui statum pandens sub promissae emendationis et satisfactionis cautione per sacerdotalem sententiam absoluitur. — Hac satisfactione dominanti hominis vitio medicina applicatur, et poena temporalis deletur. — Quam poenam, si requisitae adsint circumstantiae, etiam indulgentiae ab ecclesia concessae tollunt.

c) Inter vivorum sacramenta nobilissimum est illud Eucharistiae, quae est solennis recordatio mortis Christi expiatoriae, et suae erga nos charitatis pignus. — Continet peracta consecratione sub speciebus panis et vini corpus et sanguinem Christi.

d) Fidei, spei et charitatis supernaturalis habitus in baptismo homini infusi per sacramentum confirmationis solidantur.

e) In sacra ordinis inauguratione praeter nouum in morali rectitudine progressum speciale non deest auxilium Dei, ut graui in periculo suae in suscepto munere fidelitatis experimentum facere vir ecclesiasticus debeat.

f) Societatem conjugalem Christus ad primaeuam reduxit perfectionem, eamque ad sacramenti dignitatem eleuauit.

g) Etiam e vita discedenti Christiano sacramento, quod extremam unctionem vocamus, optime prouisum. Reliquias peccati tollit, additque animae nouum vigorem, restituta etiam, si proficuum sit, sanitate.

h) Hunc Messiam noscimus quoque ut Doctorem, qui religionem reuelatam perfecit. Notiones de angelis ampliat, et rectificat.

i) Eius doctrina moralis commendatur maxime, praecipue ex praeceptorum sanctitate, motivorum efficacia, mediisque sufficientibus. — Dilectio proximi neque religione, neque natione limitata, uniuersalis statuitur. — Et inimicos iubemur diligere.

k) Suum cuique adcurate tribuendum. — Data fides sancte seruanda. — Superioribus honor et obedientia propter conscientiam praestanda.

l) Doctrina quoque de statu hominis post hanc vitam maiori in luce constituta. Iustis praemia, sceleratis poenae aeternae expectandae. — Qui nondum sufficientes iustitiae diuinae poenas hac in vita dederunt, in loco, quem purgatorium vocamus, eas exsoluent.

m) Cor.

m) Corpora individui animae in hac vita comites reunientur illi, totusque homo sortem suam aeternam experietur in uniuersali iudicio.

3. Nobiliorem quoque cultum externum abrogato ritu Aaronico substituit; cuius partes praecipuae sunt sacrificium missae. — Celebratio et administratio sacramentorum. — Publica aliorum in principiis religionis instructio.

a) Loco nationalis israelitarum Synagogae uti uniuersalem omnium hominum religionem, ita ecclesiam unam fundauit. — Nonnullos, qui in ea sint rectores, determinauit.

β) Inter hos Apostolos uni Petro concessit qualitatem peculiarem scilicet fundamenti ecclesiae, quod primatum honoris et iurisdictionis vocant.

γ) Potestas Apostolis et praecipue peculiaris qualitas Petro concessa non praecise ad personam Petri et reliquotum Apostolorum adstricta erat, sed transit in successores eorum.

δ) Presbyteri et Diaconi inter se et ab Episcopis ordine et officio distincti et ministerio S. vacabant. Haecque est hierarchia ecclesiastica diuinitus instituta.

RESOLVTIO EXEGETICA EPISTOLAE S. PAULI AD ROMANOS.

I. S. Paulus, upote Doctor Gentium ecclesiam Romae fundatam in hac epistola instruere vult.

—✱—

2. In duas haec epistola dispescitur partes, unam dogmaticam paraeneticam alteram; illa usque ad Cap. XII, haec a XII. usque ad finem perdurat.

3. Duas hasce partes enucleatius ostendam.

4. Uniuersalis totius epistolae propositio Cap. I. 16 continetur: Fides in salutem est omni credenti Iudaeo et Graeco.

5. Cap. V, 12. Adam tanquam prima causa peccatorum aliorum hominum describitur.

6. Ἡμεῖς τὸν quod vulg. vertit peccauerunt Iudaeis notionibus, ac proin et iam menti S. Pauli magis consonum est, quam illud: obnoxii sunt peccato.

7. Το κατ'ἐξουίαν VIII, 3 Genio Iudaeorum, non illi socinianorum philosophico conuenienter explicari debet.

8. Paulus VIII, 11. loquitur de resurrectione corporali.

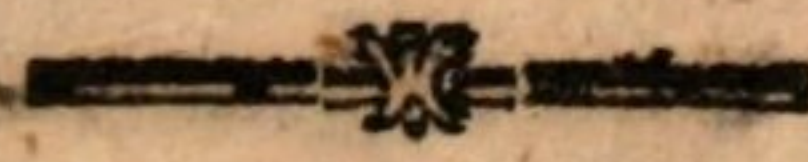
9. Doxologia Pauli IX, 5. ὁ ὢν ἐν παντὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τὰς αἰῶνας ad Christum pertinet.

10. Quaestio de praedestinatione, quam S. Paulus in Cap. IX, 10, 11. pertractat, est plane diuersa ab illa, tempore S. Augustini agitata.

11. Phrases duriores, quas Paulus in Cap. 9. adhibet, mitigantur adserendo a) quod stricte definit ius diuinum, sine respectu ad alias perfectiones, b) quod utatur iis phrasibus in schola pharisaica consuetis, b) quod conuincere velit iudaeos arrogantes.

12. Male theologi sese extricant illis XI, 33, 34. in omnibus, quae explicare nesciunt.

13. Mo-

13. *Monitum Pauli XIII. de obsequio magistratibus praestando maxime necessarium fuit.*

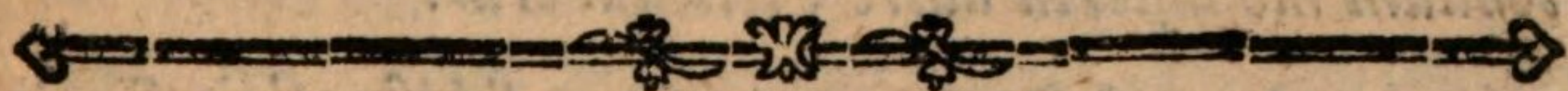
14. *Cap. XVI. huius epistolae non pertinere ad ipsam epistolam, sed esse schedam quandam, quae dabatur nuntiariis, est adsertum Semleri nullo nixum fundamento.*

15. *Doctrinae hae singulares in hoc capite contentae exhibent nobis statum antiquorum Christianorum, amicitiam eorum fraternam etc.*

16. *Versus 24. deest in codicibus manuscriptis optimae notae.*

17. *Tres ultimos versus nonnulli male referunt ad finem C. XIV.*

18. *Fortassis S. Paulus, ut ostenderet, hanc epistolam a se esse datam, hosce versus manu propria scripsit.*

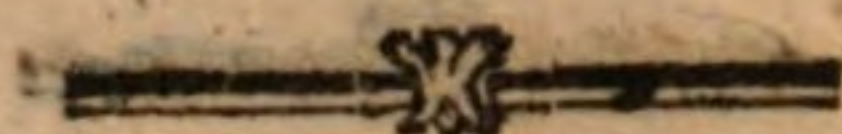
DISQVISITIO HISTORICA

*Dogmatis de potestate clauium ecclesiae inde
a temporibus Apostolorum usque ad Concilium
Lateranense IV.*

I.

Status dogmatis de confessione auriculari.

1. *Ecclesia semper credidit, sibi a Christo fuisse concessam potestatem, remittendi peccata. — Hinc fideles semper debebant omnia, et singula sua peccata*
grat.

gravia confiteri, non tantum publica, et externa, sed etiam occulta et interna.

2. Saeculo II et III. iam haereses Montanistarum et Nouatianorum damnatae fuerunt.

3. Initio solis episcopis ordinarie denuntiabantur peccata, sed saeculo III. et presbyter poenitentiarius in qualibet Orientis ecclesia statutus poterat confessiones fidelium ordinarie audire.

4. Sublato iterum sequenti saeculo per Nectarium hoc presbytero pleraeque Orientis ecclesiae antiquam consuetudinem reduxerunt.

5. Mos in festis solemnioribus peccata sua sacerdoti confitendi, saeculo VII. et deinceps inolevit.

6. Saeculis VIII et IX. etiam in Occidente iam presbyteri maiori in copia in variis circumstantiis excipiebant confessiones. — In Gallia nemini ad confitendum monasteria adire, licitum erat.

7. In ecclesiis graecis etiam schismaticis factis exponebantur peccata sacerdotibus. — In saeculo XII. demum Iacobitae voluerunt peccata posito thuribulo, et accensis carbonibus confitenti dimitti.

8. Anno 1022. in Concilio Seligenstadii prope Moguntiam Episcopi Germaniae immediatam iurisdictionem, subditos suos a peccatis absoluendi, non concedebant summo Pontifici. — Loquuntur hoc querelae Episcopi Leodiensis apud Gregorium VII. qui Pontifex quenquam ex eius parochianis absoluerat. — Et capitularium Episcopi Basileensis Abyto.

9. Prae-

9. Praeceptum hoc, quod Christus dedit, peccata graua confitendi, demum a Conc. Lateran. IV. sic determinatum fuit, ut omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis venerit, proprio sacerdoti omnia peccata sua graua fideliter confiteatur, saltem semel in anno.

II.

Poenae Canonicae et ecclesiasticae.

1. Primo et secundo saeculo forma poenitentiae publicae certe determinari non potest; quosdam a communione coeterorum fidelium segregatos fuisse, certo constat.

2. Saeculo demum tertio coeperunt ordinem ac rationem poenitentiae, et distinctas poenitentium publicae stationes adsignare.

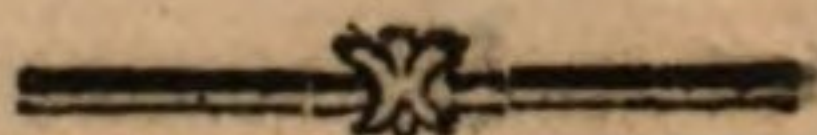
3. Primis hisce ecclesiae saeculis Episcopi peccatores summa animi benignitate, ac mansuetudine recipiebant. — Hanc poenitentiam non nisi sincerum conversionis propositum profitentibus concedebant.

4. Vestigia iam in saeculis VIII et IX. adparent, peccatores poenam canonicam elemosinis, peregrinationibus, etiam actionibus per tertium voluisse redimere.

5. In Gallia spargebantur noui libri poenitentiales, qui pro peccatis grauibz leues et inusitatas poenitentias imponebant.

6. In Concil. tamen Mogunt. a. 888. sceleratissimi quidam, qui presbyterum Episcopi Wirceburgensis Arno dicti iniquius tractarunt, per quinquennium arcentur ab ecclesia iniunctis ieiuniis, aliisque operibus.

7. Lu-

7. Ludouicus, pius dictus, imperator vel ex fine politico poenitentiam publicam subire cogeatur. — Qua antiqui in ferendis censuris ecclesiasticis usi fuerunt, discretio haud amplius seruatur.

8. Inde a saeculis X et XI. mos introductus est antiquis ignotus, redimendi poenitentiam pecuniis, aut commutandi eam psalmis, innumeris genuflexionibus, flagellis.

9. Eodem tempore potestas clauium ecclesiae concessa ad temporalia extensa. — Pessimae huius extensionis sequelae, et pro statu ecclesiastico, et politico.

10. Saeculis XII et XIII poenitentia publica abolita fuit. — Memorabile tamen exemplum adhuc occurrit 1202. in interfectores Conradi Episcopi Herbipolensis. — A quo tempore solummodo tanquam poena delicti infamantis subin usurpatur.

III.

Indulgentiarum origo et abusus.

1. Primum exemplum poenae remissae dedit Paulus in 2 Cor.

2. De rigore, quem sancti ecclesiae Praesules primis saeculis adhibuerunt, in infligenda poenitentia, hinc inde quidquam praecipue ad preces Martyrum remisere.

3. Episcopi tamen soli relaxabant has poenas canonicas.

4. Hisce fontibus excreuit indulgentiarum usus, quae dein et mortuis concessae videbantur.

5. *Gustus et Genius saeculorum XI, XII et XIII. in terram sanctam proficiscendi, indulgentiis quoque irritabatur, et fouebatur.*

6. *Conferentibus pecuniam ad bellum sacrum, aut etiam ad ecclesias reparandas pro collatae opis modo indulgentiae concedebantur.*

7. *Qui sermoni praedicatorum harum indulgentiarum saeculo XIII. aderant, poterant quasdam lucrari.*

8. *Indulgentiae hae iisdem temporibus etiam illis, qui contra Christianos imperantes in regno ipso insurgebant, applicabantur. — Malae sequelae exinde.*

9. *In Germania tamen ecclesia Leodiensis sanioribus innixa principiis torrenti huic obstitit.*

10. *Indulgentiae sic multiplicatae potestatem clauium contemptui exponebant.*

11. *Haec tamen omnia eo dicta non sunt, quasi abusus isti, quibus Concil. Trid. modum posuit, dogmati officerent: „competere ecclesiae indulgentias concedendi facultatem, et moderatum ac sobrium illarum usum Christiano populo salutarem esse.“*

1. *Handwritten text line 1*

2. *Handwritten text line 2*

3. *Handwritten text line 3*

4. *Handwritten text line 4*

5. *Handwritten text line 5*

6. *Handwritten text line 6*

7. *Handwritten text line 7*

8. *Handwritten text line 8*

Handwritten signature or note at the bottom

Onymus, Adam Josef,

Commentatio in locum Paulinum 1 Cor. XV, 1 - 35

Würzburgum 1787

Diss. 668,5

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10840939-9

VD18 14990652-001